

Ситник І.В.

викладач китайської мови

кафедри східних мов та перекладу

Інституту філології

Київського університету імені Бориса Грінченка

Навчальний текст як основа навчально-педагогічного дискурсу.

У визначенні «навчально-педагогічного дискурсу» спираємось на висновки А. Р. Габідулліної[4, с. 30]: «наувчально-педагогічний дискурс – семіотичний процес формування та інтерпретації навчальних текстів в цілісній, замкнутій комунікативній ситуації, зануреній в сферу організованого навчання. Замкнутість ситуації забезпечується процесом зустрічної та соціальної дії комунікантів, який стратегічно організовується навколо підручника». Навчальний текст, на думку А. Р. Габідулліної, є посередником у спілкуванні між учасниками навчально-педагогічного дискурсу (вчителем та учнем), а також є матеріальною формою комунікативної події. Дослідниця розділяє навчальний текст на такі види: навчально-науковий текст, дидактичний текст, конвертаційний (інтерактивний) текст[3, с. 45].

Щодо складових навчально-педагогічного дискурсу думки вчених розділились. Так, В. Д. Калініна виділяє екстралінгвістичну, психологічну та лінгвістичну складові [6, с. 3]. До екстралінгвістичних елементів дискурсу Ю. А. Носар відносить «референтно-предметну ситуацію (співвіднесеність навчального тексту з об'єктивною дійсністю), комунікативну ситуацію (компоненти, пов'язані з суб'єктом і умовами створення тексту), фонові знання, що передують створенню тексту» [7, с. 238]. Ю. А. Носар розглядає текст як мовленнєвий твір, що зв'язує партнерів по навчальній комунікації. Аналізуючи навчально-педагогічний дискурс, О. В. Столярова розглядає його як комплексне, системне, мовне утворення, що характеризується

функціональністю та комунікативною спрямованістю на вирішення специфічних завдань в умовах навчального спілкування. Будучи самостійним об'єктом, навчально-педагогічний дискурс розглядається в рамках наукового опису як цілісний комунікативний об'єкт, який характеризується своїми власними, відмінними від інших функціональними властивостями [8, с. 6].

Таким чином, для навчально-педагогічного дискурсу характерними є такі ознаки: 1) офіційність комунікації; 2) соціальна та комунікативна нерівноправність учасників; 3) усталеність теми та комунікативних подій дискурсу; 4) переважання епістемічних (пізнавальних) стратегій над конверсаційними; 5) ідеологічна забарвленість моральних та утилітарних цінностей; 6) ритуалізованість; 7) фасцинативність [4, с. 42].

Взаємодія комунікантів під час навчально-педагогічної комунікації відбувається через навчальний текст. У сучасних наукових колах нема однозначного визначення даного поняття. Так, дослідниця А. Е. Бабайлова трактує навчальний текст як одиницю вивчення текстової комунікації: «Навчальний текст – це текст, створений з дидактичною метою у змістовому, мовному та композиційному відношенні в єдину систему, частину загальної інформації підручника, що призначена для управління процесом передавання знань з певної дисципліни... на певному етапі навчання» [1, с. 61]. Акцентуючи увагу на навчальній ролі текстів, російський дослідник Л. П. Доблаєв стверджує, що навчальний текст – це не тільки джерело заздалегідь заготовленої інформації, що містить знання, які потрібно запам'ятати, а це й пізнавальні завдання та питання, що необхідно збагнути та вирішити [2, с. 115]. Чеська дослідниця Г. Жофкова визначає навчальний текст, виходячи з загального його трактування (беручи до уваги увесь матеріал підручників: тексти, вправи, презентації, завдання тощо), це дозволяє з'ясувати місце навчального тексту в загальній концепції підручника та сам процес мовної діяльності [5, с. 116].

Л. М. Яхіббаєва у своєму дослідженні стверджує, що навчальний текст це основна форма зберігання та передачі знань і змістова одиниця навчання тому, що вирішує важливі освітні, виховні, розвиваючі завдання, а також важлива

складова навчально-педагогічного дискурсу, оскільки в навчальному тексті є два учасника – той хто вчиться та навчальний текст [9, с. 42].

Навчальний текст є основою навчально-педагогічного дискурсу та втілює його дані типи: дискурс автора (реалізований в авторському варіанті навчального текст, тобто первинному тексті), дискурс педагога і дискурс учня (реалізовані в навчальних текстах, що продукуються вчителем та учнями, тобто вторинному тексті). Навчально-педагогічний дискурс це динамічний процес переходу дискурсу автора в дискурс вчителя та учнів, під час навчально-педагогічної комунікації, тому можна зробити висновок, що твори, що утворені вчителем та учнем є скориговані відтворення первинного навчального тексту [6, с. 23].

Таким чином, навчальний текст це основа навчально-педагогічного дискурсу тому, що створений з метою передачі навчальної інформації, сприяння соціокультурному розвитку, формування рефлексивно-аналітичного досвіту, розвитку навичок та вмінь. За допомогою навчального тексту досягаються основні навчально-педагогічні цілі та завдання.

Список використаних джерел

1. Бабайлова, А. Э. Текст как продукт, средство и объект коммуникации при обучении неродному языку: Социопсихолингвистические аспекты/ под ред. А. А. Леонтьева, Саратов: Изд-во Саратовского университета, 1987. 153 с.
2. Добраев, Л. П. Смысловая структура учебного текста и проблемы его понимания. Москва, 1982. 176 с.
3. Габидуллина А.Р. Педагогическая лингвистика. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Горловка, 2011. 157 с.
4. Габидуллина А.Р. Учебно-педагогический дискурс: монографія. Горловка: Изд-во ГГПИИЯ, 2009. 292 с.
5. Жофкова Г. Роль и место учебного текста в концепции учебника русского языка как иностранного / Стереотипность и

творчество в тексте: межвузовский сборник научных трудов. Пермь: Изд-во Пермского ун-та, 1999. С. 2–9.

6. Калинина В. Д. Учебный дискурс в речевой процессуальности учебной коммуникации: Психолингвистическая модель: автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.19. Ульяновск, 2002. 23 с.
7. Носар Ю. А. Дискурс VS текст в учебной коммуникации / Методы активизации учебного процесса и практической подготовки студентов в современных условиях. Тверь, 2000. С. 237–240.
8. Столярова Е. В. Речеактовая характеристика дискурса в учебной ситуации: автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.19. Тверь, 1999. 19 с.
9. Яхиббаева Л. М. Учебный текст как особый вид вторичного текста и составляющая учебного дискурса/ Вестник Башкирского университета. Уфа, 2008. № 4. С. 1029–1031.